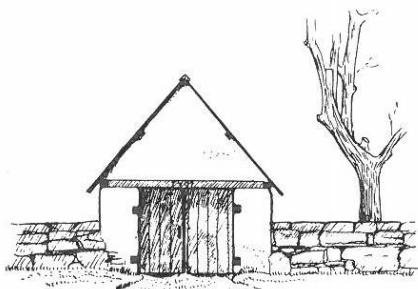

EKEBY KYRKA

VÄGLEDNING

Norra stigluckan är medeltida. I bjälken ovanför portarna står året 1791 som avser ombyggnadsår.

BYGGNADSHISTORIA

Ekeby kyrka äger många förnämliga medeltida minnesmärken såväl i byggnadsverket som bland inventarierna. Redan under 1100-talet fanns här en kyrkobyggnad av sten. Av denna återstår nu endast nedre delen av tornet. Kyrkobyggnaden var betydligt mindre än den nuvarande och bestod av absidkor, långhus samt en härtill proportionerlig tornbyggnad, sannolikt av samma typ som tornen i Bro, Hejnum och Fole.

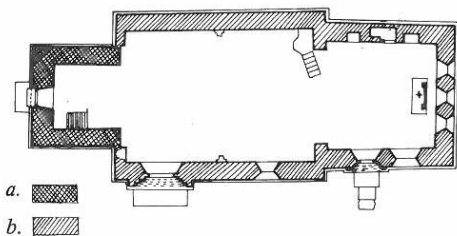
Under mitten av 1200-talet företogs en ombyggnad av kyrkan. Det gamla koret och långhuset revs och en ny större kyrkobyggnad uppfördes. Anledningen härtill var att den gamla kyrkan ansågs för liten och att en ny byggnadsstil – gotiken – var aktuell.

Man anser att nybyggnaden av långhus och kor var genomförda omkring 1280 och att mästaren har varit den anonyme Elasticus.

Nästa ombyggnad gällde tornet. För att få detta proportionerligt till det nya långhuset höjdes tornet till sin nuvarande nivå.

År 1923 tillbyggdes sakristia och värmekammare.

Kyrkans interiör är ur koloristisk synpunkt en av Gotlands rikaste. Långhusets väggar är fyllda av kalkmålningar som framtog vid restaureringen 1943. Så-

Grundplan över Ekeby kyrkas äldre byggnadsdelar med de olika bygpperioderna markerade (a. 1100-talets slut, b. 1200-talets slut).

lunda daterar sig de högt placerade apostlarna i lång-
huset till tiden för den gotiska kyrkans fullbordan vid
1200-talets slut. Frisen därunder av »Passionsmästaren»
är utförd omkring 1450 – Passionshistorien på norra
väggen och Kristi barndoms historia på den södra.
Blomstermålningarna på norra väggen dateras till
1600-talet.

De dominerande draperimålningarna i lysande blått
är utförda av J. G. Möller 1802–1803 och är ett fram-
trädande exempel på 1700–1800-talets omdaning av
kyrkorummet.

Frånsett restaureringar och reparationsarbeten har
Ekeby kyrka i stort bibehållet form och utseende än-
da sedan höjningen av tornet under 1200-talet.

INVENTARIER

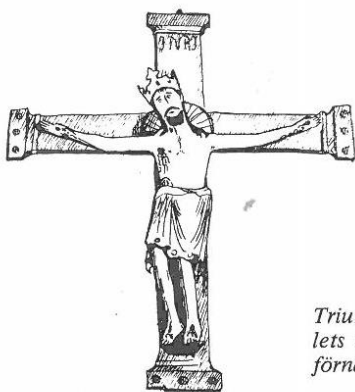
Altaruppsatsen från 1798 är huggen i sandsten. Mitt-
partiet upptar en inskrifttavla samt därunder Kristi
lamm. Tavlan flankeras av två skulpturer. Uppsatsen
krönes av Carl XII:s namnchiffer.

Triumfkrucifixet tillhör kyrkans äldsta inventarier
och dateras till 1100-talets slut. Krucifixet hänger nu
på sin ursprungliga plats i triumfbågen. På korset har
tidigare hängt en silverkedja, som blev stulen men åter-
fördes år 1717. Vart kedjan sedan tagit vägen är inte
känt.

Dopfunten antas vara ett verk av stensemästaren Ma-
jestatis' verkstad och dateras till omkring 1150. Cup-
pan har reliefer uppdelade i sex fält med motiv ur
skapelsehistorien, mellan dessa finns reliefer förestäl-
lande bl a S. Lars' martyrium, biskopsbild, m. m.

*Dopfunten av sandsten från 1100-talet
med framställningar i relief.*

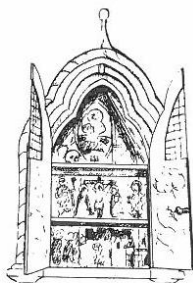
Triumfkrucifix från 1100-talets slut utgör en av kyrkans förnämsta konstskatter.

Dopfont och triumfkrucifix har ursprungligen anskaffats till den första stenkyrkan på platsen men flyttades över då den nya kyrkan invigdes under 1200-talet.

Predikstolen har placerats på kyrkans Mariaaltare. Den är ett vackert arbete från år 1741 och byggd av Olov Söderdahl. Ljudtaket bär Fredrik I:s namnchiffer. I stort sett har de ursprungliga färgerna bevarats. Till predikstolen hör ett timglas skänkt till kyrkan år 1761.

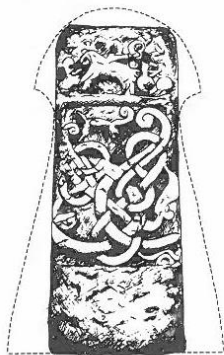
Kyrkan har flera väggsåp varav två med medeltida beslag. Väggsåpet på norra sidan om altaret framme i koret är särskilt intressant genom målningarna inne i såpet. I översta facket ses Herren inramad av en mandorla. Mellersta facket en korsfästelsescen, vid korset står Johannes och Maria som samlar upp Kristi blod i en kalk. Sidofigurerna är Petrus med nyckeln och Paulus med svärdet. I nedersta facket ses Maria med barnet och de tre konungarna med sina gåvor.

Utöver här nämnda inventarier äger kyrkan många förnämliga och vackra konstföremål. Nämnas bör en nattvardskalk av silver från år 1582, som har en vacker och värdig form samt graverad inskrift. I botten anges vikten till »14 lod».

Väggsåp i norra muren med medeltida målningar.

Bildsten från 1000-1100 -talet med rik ornering på båda sidor står nu framme i koret. Stenen har senare omhuggits till fyrsidigt block varvid del av orneringen förlorats. Teckningen visar stenens nuvarande omfattning samt den streckade linjen rekonstruktion av dess ursprungliga form.

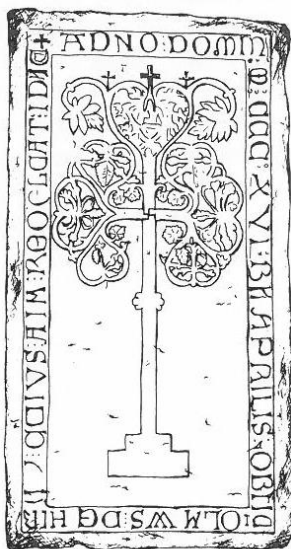

BILDSTEN OCH GRAVMINNESMÄRKEN

Framme i koret står en rikt ornerad bildsten som omhuggits till ett fyrsidigt block. Härigenom har stenen mist sin karakteristiska form som bildsten. Möjligen har den senare utnyttjats som gravsten. Stenen har ornering på båda sidorna med konstfullt flätade drakslingor och på ena sidan återges en förspänd vagn med körsven. Stenen som framkom vid restaureringsarbete dateras till 1000–1100.

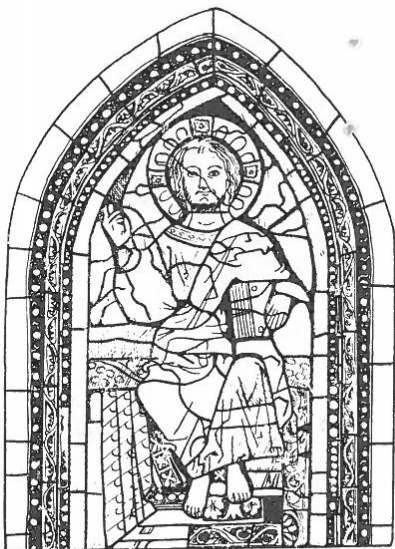
År 1865 hittades ett gravstensfragment från 1100-talets mitt. Stenen har en rik och detaljerad ornamentik i bysantisk art samt några runor. Den förvaras nu i Statens historiska museum.

Från tiden omkring 1300 är en gravsten med rik figurframställning och en inskrift i majuskler som i över-

Gravsten från 1316 över Olov från Ekeby. Lägga märke till det vackra livsträdet som smycker gravhällen.

Glasmålning från omkr 1270 med motivet den tronande, välsignande Kristus. Tillhör den skola som grundades av Dalhems Huvudmästare omkr 1220.

sättning lyder: »Här vilar Atlingis, fordom hustru till Johannes från Vänge». Gravstenen förvaras på kyrkogården men är nu skadad.

Framme i koret finns en väl bibehållen gravsten som på mittfältet har riklig utsmyckning föreställande livets träd. Utefter hällens kanter en inskrift i majuskler som i översättning lyder: »Herrens år 1316 den första april dog Olav från Ekeby, vars själ må vila i frid».

Nattvardskalk med paten från 1582. Sannolikt gotländskt arbete.